

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 28 października 1920 r.

**o utworzeniu przy Głównym Urzędzie Likwidacyjnym Komisji
Rewindykacyjnej.**

Na zasadzie ustawy z dnia 31 lipca 1919 r. o ratyfikacji Traktatu Pokoju między Mocarstwami Sprzymierzonymi i Skojarzonymi a Niemcami, podpisanego w Wersalu 28 czerwca 1919 r.; art. 231 — 241 tegoż Traktatu (Dz. Ust. Rz. P. z 1920 r. № 35 poz. 199 i 200), tudzież art. art. 9, 15, 17 i 18 dekretu z dnia 3 stycznia 1918 r. o tymczasowej organizacji władz naczelnych (Dz. Pr. Kr. Pol. z 1918 r. Nr. 1 poz. 1) Rada Ministrów zarządza co następuje:

§ 1. W celu wyszukania, odbioru od Rządu Niemieckiego i sprowadzenia na terytorjum Rzeczypospolitej majątku, podlegającego zwrotowi w naturze na rzecz Polski w myśl art. 238 Traktatu Pokoju z Niemcami, podpisanego w Wersalu dnia 28 czerwca 1919 r., zarówno jak w celu należytego zarządzenia tym majątkiem tworzy się Komisję Rewindykacyjną.

Komisja Rewindykacyjna jest organem Głównego Urzędu Likwidacyjnego.

Główną siedzibą Komisji Rewindykacyjnej jest miasto st. Warszawa.

§ 2. Czynności Komisji Rewindykacyjnej nie dotyczą tych przedmiotów, co do których osoby poszkodowane przedsiębiorą prywatne zabiegi o ich odzyskanie, z wyjątkiem wypadków, gdy osoby te występują z pełnomocnictwa Komisji Rewindykacyjnej (§ 3).

§ 3. Do spółdziałania z Komisją Rewindykacyjną dopuszczać można osoby poszkodowane prywatnie na warunkach, ustanowionych w drodze wykonania niniejszego rozporządzenia (§ 22).

Spółdziałanie takie podlega ochronie i kontroli Komisji Rewindykacyjnej, a osoby spółdziałające uważa się za pełnomocników Komisji.

§ 4. Do zakresu działania Komisji Rewindykacyjnej w szczególności należy:

- 1) zbieranie znajdujących się w kraju materiałów informacyjnych co do strat, podlegających odszkodowaniu w myśl art. 238 Traktatu Wersalskiego;
- 2) komunikowanie się w sprawach, dotyczących rewindykowanego majątku z wszelkimi urzędami i osobami w kraju bezpośrednio a zagranicą za pośrednictwem swego oddziału zagranicznego;
- 3) przyjmowanie przy udziale właściwych ministerstw i urzędów reklamacji od osób interesowanych co do stanu przedmiotów, zwróconych im za pośrednictwem Komisji Rewindykacyjnej;
- 4) rozpatrywanie takich reklamacji, orzekanie w ich zakresie i dalsze ich skierowanie za pośrednictwem oddziału zagranicznego Komisji;
- 5) decydowanie i wykonanie w przedmiocie zwrotu Rządowi Niemieckiemu lub nabycia przez Rząd Rzeczypospolitej przedmiotów rewindykowanych lecz nie przyjętych przez poszkodowanych;
- 6) ustalenie przy udziale właściwych władz stopnia zmniejszenia wartości rzeczy rewindykowanych;
- 7) rejestracja spraw rewindykacyjnych i ich przebiegu;
- 8) przekazywanie spraw strat, które w części lub w całości nie mogły być pokryte sposobem, przewidzianym w art. 238 Traktatu Wersalskiego do decyzji Głównego Urzędu Likwidacyjnego oraz
- 9) wykonywanie specjalnych zarządzeń Głównego Urzędu Likwidacyjnego.

§ 5. W działalności swej Komisja Rewindykacyjna przestrzegać powinna następujących zasad:

- 1) rzeczy zwrócone mogą poszkodowani odrzucać w razie stwierdzenia, bezpośrednio po zwrocie, uszkodzeń przedmiotu lub zmian dyskwalifikujących przedmiot;
- 2) w razie przyjęcia przez poszkodowanego zwróconej rzeczy, traci on prawo do odszkodowania ze strony Rządu Niemieckiego za zrządzone szkody — w granicach wartości zwróconego przedmiotu;
- 3) w razie odrzucenia przez poszkodowanego rzeczy zwróconej, rzecz ta przechodzi do rozporządzenia Rządu Polskiego, przyczem, jako rzecz odrzuconą uważać należy również takie przedmioty, których dochodzenia w naturze poszkodowani zaniechali;

- 4) przedmiotów zwróconych nie wolno używać do pracy, aż do urzędowego stwierdzenia stopnia umniejszenia ich wartości pod rygorem utraty przez osoby poszkodowane praw do wszelkiego odszkodowania z tytułu zabrania lub niewłaściwego zwrotu ich własności;
- 5) każda osoba poszkodowana, która otrzymała z powrotem przedmiot jej zabrany i przedmiot ten przyjęła, obowiązana jest niezwłocznie zwrócić do Skarbu Rzeczypospolitej sumę, równą rzeczywiście wypłaconemu przez b. niemieckie władze okupacyjne wynagrodzeniu za zabór tego przedmiotu;
- 6) prawo do odbioru zabranego przedmiotu w naturze ustaje dla poszkodowanego w razie:
  - a) zrzeczenia się tego prawa, lub odrzucenia właściwego przedmiotu,
  - b) stwierdzenia niemożności odnalezienia tego przedmiotu na obszarze Rzeszy Niemieckiej lub jej wojennych sprzymierzeńców, albo też odnalezienia go w stanie, dyskwalifikującym przedmiot do racjonalnego użytku z winy Rządu Niemieckiego.
- 7) podania, załączniki oraz dokumenty w postępowaniu rewindykacyjnym zarówno Głównego Urzędu Likwidacyjnego, jak władz i urzędów z nim współdziałających wolne są od obowiązku opłaty skarbowej w myśl art. 6 ust. 25 dekretu z dn. 7 lutego (Dz. Pr. P. z 1919 r. № 14 poz. 145).

§ 6. Wszystkie ministerstwa i władze państwowe, mające w swym zakresie działania sprawy, dotyczące przedmiotów podlegających rewindykacji, powinny załatwiać takie sprawy na zasadach, ustalonych przez Komisję Rewindykacyjną oraz informować Komisję Rewindykacyjną o wszelkich takich czynnościach, przedsięwziętych przez ich organy, które mają znaczenie dla doprowadzenia do skutku ostatecznego zaspokojenia praw osób poszkodowanych, wynikających z art. 238 Traktatu Wersalskiego.

Wszystkie pozatem władze państwowe powinny Komisji Rewindykacyjnej i jej organom świadczyć w swym zakresie działania wszelką pomoc i poparcie do wykonania jej zadań.

§ 7. Na czele Komisji Rewindykacyjnej stoi Dyrektor z uposażeniem IV stopnia służbowego, mianowany na wniosek Prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego i jemu podlegający.

Dyrektor Komisji Rewindykacyjnej kieruje pracami Komisji i czuwa nad ścisłym wykonaniem jej zadań.

§ 8. Organizację wewnętrzną Komisji Rewindykacyjnej i jej biura ustali regulamin, który wyda Prezes Głównego Urzędu Likwidacyjnego,

Do pracy w Komisji Rewindykacyjnej mogą być czasowo delegowani urzędnicy interesowanych władz państwowych na podstawie porozumienia się Prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego z właściwą władzą.

Urzędnicy tacy na czas delegacji zachowują dotychczasowe stanowisko służbowe.

Urzędnicy oddziału Zagranicznego Komisji Rewindykacyjnej (§ 11) mają prawo do wynagrodzenia według zasad, przepisanych co do uposażenia urzędników służby zewnętrznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

§ 9. Przy Dyrektorsze Komisji Rewindykacyjnej pod jego przewodnictwem czynna jest Rada Rewindykacyjna.

Rada Rewindykacyjna jest organem doradczym i opiniodawczym w sprawach charakteru zasadniczego, związanych z organizacją lub działalnością Komisji Rewindykacyjnej.

Rada Rewindykacyjna zbiera się periodycznie w terminach zgóry przez siebie określonych lub w razie potrzeby na wezwanie Dyrektora Komisji Rewindykacyjnej.

W nieobecności Dyrektora Komisji zastępuje go w przewodniczeniu Rady jeden z jej członków, wyznaczony w tym celu przez Prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego.

§ 10. W skład Rady Rewindykacyjnej wchodzi:

I. przedstawiciele władz, których prace zostają w związku z rewindykacją, wyznaczani po jednym przez szefów tych władz w porozumieniu z Prezesem Głównego Urzędu Likwidacyjnego, a mianowicie:

- 1) Ministerstwa Spraw Zagranicznych,
- 2)   "   "   Wewnętrznych,
- 3)   "   Skarbu,
- 4)   "   Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego,
- 5)   "   Przemysłu i Handlu,
- 6)   "   Rolnictwa i Dóbr Państwowych,
- 7)   "   Robót Publicznych,
- 8)   "   Kolei Żelaznych,
- 9)   "   Poczt i Telegrafów,
- 10)   "   Kultury i Sztuki,
- 11) Głównego Urzędu Likwidacyjnego, oraz
- 12) Generalnej Prokuraturji Rzeczypospolitej Polskiej;

II. Przedstawiciele organizacji społecznych zawodowych, których powołuje po jednym od każdej z nich Prezes Głównego Urzędu Likwidacyjnego.

Przedstawicielami władz, wskazanych w cz. I niniejszego artykułu, powinni być w miarę możliwości ci urzędnicy, którzy w zakresie działania tych samych władz zajmują się sprawami szkód, podlegających pokryciu w sposób, wskazany w art. 238 Traktatu Wersalskiego.

Przedstawiciele władz w Radzie Rewindykacyjnej w interesach sprawności działania komunikować się mogą z Komisją Rewindykacyjną bezpośrednio, nie zachowując porządku służbowego, lecz o czynnościach swych następnie zawiadamiają swą władzę przełożoną.

§ 11. Komisja Rewindykacyjna, prócz centralnego biura w Warszawie, posiada oddział zagraniczny z miejscem pobytu w Niemczech, każdorazowo ustalaniem przez Prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych.

§ 12. Oddział zagraniczny Komisji Rewindykacyjnej jest jej przedstawicielstwem na terytorjum Rzeszy Niemieckiej, wyłącznie powołaniem do prowadzenia właściwych czynności na terytorjum Rzeszy oraz utrzymywania wynikających stąd stosunków z Rządem niemieckim i jego organami do spraw rewindykacyjnych.

§ 13. Oddział zagraniczny Komisji Rewindykacyjnej — w sprawach związanych z akcją rewindykacyjną — ma prawo imieniem Rządu Rzeczypospolitej wymagać pomocy i współdziałania Rządu Niemieckiego oraz jego organów, powołanych do spraw rewindykacyjnych.

Przy czynnościach technicznych oddziału zagranicznego Komisji Rewindykacyjnej mają prawo asystować funkcjonariusze równorzędnych organów Rządu Niemieckiego.

Wszelkie czynności rewindykacyjne, któreby polegały na zarządzeniach przymusowych w stosunku do ludności lub organów państwa Niemieckiego, albo też wojennych sprzymierzeńców tego państwa, oddział zagraniczny Ko-

misji Rewindykacyjnej wykonywać może wyłącznie za pośrednictwem równorzędnych władz niemieckich.

§ 14. Na czele zagranicznego oddziału Komisji Rewindykacyjnej stoi Komisarz Rządu Polskiego do spraw rewindykacji, bezpośrednio podlegający Prezesowi Głównego Urzędu Likwidacyjnego. W stosunkach z organami państwa Niemieckiego Komisarz ten jest w zakresie swego działania (§ 15) przedstawicielem interesów Rządu Polskiego.

Komisarza Rządu Polskiego do spraw rewindykacji powołuje Prezes Głównego Urzędu Likwidacyjnego (na podstawie specjalnej umowy).

§ 15. Komisarz do spraw rewindykacji (§ 14) kieruje całością polskiej akcji rewindykacyjnej na obszarze Rzeszy Niemieckiej, rozłącza nadzór nad jej przeprowadzeniem, we wszelkich związanych z tem kwestjach, strzeżenia i interesów Rzeczypospolitej w zakresie rewindykacji, składa sprawozdania Komisji Rewindykacyjnej i informuje Asesora Polskiego przy Paryskiej Komisji Odszkodowań o rozwoju i przebiegu akcji rewindykacyjnej na terenie Niemiec, porozumiewa się i układa z organami Rządu Niemieckiego w sprawach organizacji akcji rewindykacyjnej oraz wyjaśnienia i uzupełnienia przepisów rewindykacyjnych, obowiązujących w stosunku do Polski.

§ 16. Komisarz (§ 14) może za zgodą Prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego ustanowić swego zastępcę, który spóldziała z nim, zastępuje go we wszelkich jego czynnościach w razie nieobecności lub niemożności sprawowania urzędu.

§ 17. Zadaniem oddziału zagranicznego Komisji Rewindykacyjnej jest:

- 1) ustalanie tożsamości — na podstawie posiadanego materiału informacyjnego — rzeczy, wywiezionych z Polski, a znajdujących się na terytorjum Rzeszy Niemieckiej, lub państw sprzymierzonych z Niemcami według rozumienia Traktatu Wersalskiego;
- 2) stwierdzanie stanu i zmniejszenia wartości przedmiotów wskazanych w p. 1;
- 3) odstawianie przedmiotów rewindykowanych do Polski;
- 4) interwenjowanie u organów Rządu Niemieckiego w sprawie nieprawidłowości poszczególnych restytucji oraz czuwanie nad usunięciem tych nieprawidłowości;
- 5) rejestracja spraw rewindykacyjnych, oraz
- 6) prowadzenie kasy i spraw osobowych personelu służbowego zatrudnionego w oddziale.

§ 18. Komisarz do spraw rewindykacyjnych załatwia sprawy powierzonego mu oddziału zagranicznego osobiście lub przez specjalnie w tym celu wyznaczonych przez niego i na jego odpowiedzialność delegatów i pełnomocników. Ustanawianie takich pełnomocników oraz tworzenie w razie tworzenia delegacji następuje na podstawie porozumienia się Komisarza z Posłem Polskim w Niemczech, z obowiązkiem zawiadomienia o powziętej w tym przedmiocie decyzji właściwego organu Rządu Niemieckiego.

Delegatom takim i pełnomocnikom nie przyznaje się prawa do samodzielnych zarządzeń wobec Rządu Niemieckiego.

Granice pełnomocnictw ustanawia i potrzebne w tym celu instrukcje wydaje Komisarz Rządu w porozumieniu z Głównym Urzędem Likwidacyjnym.

§ 19. Transporty rewindykowanego inwentarza żywego oraz innych rzeczy restytuowanych oddział zagraniczny Komisji Rewindykacyjnej skiero-

wuje do Polski przez wyznaczone w tym celu stacje graniczne. Na stacji krańcowej niemieckiej, przez którą transporty inwentarza żywego wychodzą będą z Niemiec, Komisarz Rządu (§ 14) ustanowi własny nadzór weterynaryjny i postara się o odpowiednie urządzenia, celem niedopuszczenia do kraju sztuk chorych oraz czuwać będzie nad należytem zaopatrzeniem ze strony Niemiec przepuszczonych do Polski transportów w furaz i ściółkę.

§ 20. Do przedstawiania i obrony w Międzysojuszniczej Komisji Odszkodowań w Paryżu wszystkich interesów Polski w zakresie restytucji, wynikających ze sprawozdań Komisarza Rządu (§ 14, 15) oraz do komunikowania Komisarzowi i Komisji Rewindykacyjnej wyników właściwych zabiegów powołany jest Asesor Polski przy powyżej wymienionej Komisji.

§ 21. Z chwilą wydania przez Międzysojuszniczą Komisję Odszkodowań regulaminu wykonawczego do art. 238 Traktatu Wersalskiego i wprowadzenia tego regulaminu w życie na obszarze Rzeczypospolitej będzie on miał moc obowiązującą w zakresie, uregulowanym rozporządzeniem niniejszem, postanowienia niniejszego rozporządzenia zaś sprzeczne z owym regulaminem utracą moc obowiązującą.

§ 22. Wykonanie niniejszego rozporządzenia należy do Prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych oraz innymi interesowanymi Ministrami.

Prezydent Ministrów:

Witos

Prezes Głównego Urzędu Likwidacyjnego:

J. Karłowicz

Minister Spraw Zagranicznych:

E. Sapieha